

Csaba László: óvakodni kell olyan ígéretektől, amiket nem lehet betartani

Millei Ilona | 2023. szeptember 4. 07:00 | hirklikk.hu

Rendkívül veszélyes, ha a valóságos recesszió idején a gazdaságfejlesztési miniszter világképe alapján döntünk – véli Csaba László. Nagy Márton szerint ugyanis minden rendben van, soha ilyen jól nem ment a magyarnak. A CEU közgazdász professzora azonban úgy látja, e szöveg nyilvánvaló célja, hogy egy olyan dinamikus gazdaságpolitikát alapozzon meg, aminek semmiféle fedezete nincs. A realitásokhoz sokkal jobban közelít Varga Mihály felvetése, aki azt mondja, hogy kevesebbet kell ígérni, helyette inkább dolgozni kell.

Pénteken tette közzé a KSH az úgynevezett második becslését az idei második negyedéves GDP-adatról. A főbb számok megegyeznek az augusztus 16-án közöltekkel: éves alapon a kiigazított adatok szerint 2,3 százalékkal, a nyers adatok szerint 2,4 százalékkal esett vissza a magyar gazdaság, míg az előző negyedévhez képest 1,7 százalékos volt a zsugorodás, így már negyedik negyedéve van recesszióban a magyar gazdaság. Mekkora bajt jeleznek ezek a számok?

Attól függ, milyen hangvételben gondolkozunk az ügyekről. Ha a Tranzit Fesztiválon elhangzottakból indulunk ki, akkor ott szokás szerint megvolt a kettős hangvétel. Az egyik, amit Nagy Márton gazdaságfejlesztési miniszter képviselt, miszerint itt minden rendben van, soha ilyen jól nem ment a magyarnak, már látszik az alagút vége, leküzdöttük az inflációt, jön a növekedés... Az ilyen szöveget én rendkívül veszélyesnek tartom, mert nyilvánvalóan az a célja, hogy egy olyan dinamikus bérnövelési- és beruházási alapon álló gazdaságpolitikát alapozzon meg, aminek semmiféle fedezete nincs. Azok, akik tárgyalnak, azt mondják, talán év végére meg tudnak állapodni az Európai Unióval, utána még azt jóvá kell hagyni, le kell hívni. Megint olyan pénzt költenénk el, ami nincs meg, vagy amit föl lehet venni a szabadpiacon, csak hogy az nagyon drága. Abból szerintem nem lehet dinamizálást finanszírozni. De hát ez Nagy Márton elképzelése. Azt gondolom, ő nem beszél a főnöke tudta nélkül. A főnöke pedig szereti hallani ezeket a dolgokat. Ha ebből a szempontból közelítjük meg az ön kérdését, akkor nagyon nagy baj van. Aki akkor beszél növekedésről, amikor olyan visszaesés van, amilyenhez hasonló méretű 1990-ben volt utoljára, meg 2011-ben, az egy párhuzamos valóságban él. Anélkül, hogy azt hinném, hogy a jövő évben nem lesz növekedés, és minden így fog maradni. Nyilván nem, ez egy átmeneti visszaesés. De, ha most ez van, akkor nem arról kell beszélni, hogy tíz éves távlatban biztos, hogy növekedni fog a magyar gazdaság. Ha ebből a szempontból nézzük, hogy lehet-e most költekezni, bölcs dolog-e egymás után bejelenteni az új beruházásokat, amiknek nem látjuk a fedezetét, megígérni, hogy

a béremelkedés jövőre magasabb lesz az áremelkedésnél, akkor azt gondolom, hogy nem. Ha ez a kiindulópont, akkor borzasztó nagy baj van, mert ez egy valóságos recesszió. Nem technikai, nem kicsi, nem olyan, hogy az inflációval és a valóságos mértékű deficittel – amibe mindent beleszámolunk –, ne kellene számolni. Sőt, én azt gondolom, bár ezt hosszabban is el lehet mondani, hogy mostanra fogyott el az a pénz, amit tavaly a választásokra kiosztottak.

Ez a gyakorlatban is látszik?

Két helyen voltunk a nyáron, és a Bükkben azt láttuk, hogy ki se nyitottak a vendéglátóhelyek – leszámítva a Szalajka-völgyet, ahol egész évben nyitva vannak, de ott sincs minden nyitva –, a Balatonnál meg az volt a jellemző, hogy péntek, szombat, vasárnapra nyitottak ki. Ez azért megjelenik a számokban az idegenforgalom összeomlásánál, meg a kiskereskedelmi forgalom adataiban is. Ezzel csak annyit akarok mondani, hogy ez egy valóságos recesszió, nem egy technikai dolog, hogy elmúlik magától három hónap után. Mert ment ilyen szöveg is. Tehát ha Nagy Márton perspektívájából nézzük, akkor rendkívül nagy a baj.

Akkor kinek a perspektívájából kellene nézni?

Varga Mihály pénzügyminiszter mégis a józanság hangját képviseli, hiszen szokása szerint a visszafogottságot próbálja – persze, nagyon relatív módon – képviselni, mert ekkora deficit és ennyi folyamatos áttervezés mellett ez egy relatív fogalom. Varga Mihály egy-két gondolatát kiemelve, ő azt mondja, hogy Magyarország számára az euró nem realitás. Nem azért, mert nem lenne jó, hanem azért, mert nem teljesítjük a követelményeket. Ez igaz. De azért az egy egészen más felfogás, ha abból indulunk ki, hogy nem teljesítjük a követelményeket, pedig jó lenne, mintha abból indulunk ki, hogy soha ilyen jól nem ment a magyarnak. Ha azt vesszük alapul, hogy 2023-ban, '24-ben, '25-ben nem teljesítjük a követelményeket, akkor az egy teljesen más világmép. Akkor azt kell mondani, hogy föl kell kötni a gatyánkat, és meg kell próbálni csökkenteni a veszteségeket, lerövidíteni a visszaesés idejét, óvakodni kell azoktól a fejlesztésektől, ígéretektől, amiket nem lehet betartani. Ha az ember összeadja, hogy mennyi akkumulátorgyár építésére tettek ígéretet, akkor már semmi más nem fog épülni Magyarországon, se kórház, se iskola, se vízvezeték, se semmi. Én azt gondolom, hogy emiatt Varga Mihály felvetése fontos, mert azt mondja, hogy kevesebbet kell ígérni a beruházásban, kevesebbet kell ígérni a bérben, viszont dolgozni kell, és már annak örülni, hogy a jövő évben pozitív lesz a növekedés, ha mégoly kicsi is. Ebből a szövegből nem következik az, ami Nagy Mártonéban van, hogy a jövő évben visszaszerezünk azt, amit az ideiben elvesztettünk. Az egy egészen más történet, hogy dolgozunk rajta, és aki a kicsit nem becsüli, az a nagyot nem érdemli. Ez a realitásokhoz közelít. A realitásokhoz leginkább persze a Magyar Nemzeti Bank közelít, de őket most már nem nagyon kérdezik. Pedig

szerintem ők mondják a legkomolyabb előrejelzéseket és helyzetelemzéseket. Ez a másik fajta értelmezés azt mondja, hogy vissza fogunk állni a növekedésre, de ahhoz szerkezeti változások, olyan lépések kellene, amiket eddig nem csináltak meg. Merthogy azt mondták, hogy ez csúnya megszorítás, vagy ez olyan típusú intézményi változás, hogy elveszíti a kormány az ellenőrzését a folyamatok fölött. Én azt gondolom, hogy a Nemzeti Bank nem ellenzéke a kormánynak, különösen emellett a vezetés mellett, hanem ők egy másik menekülési utat próbálnak fölvezetni. És ebbe a menekülési útvonalba beletartozik az, hogy nem nagyon gyorsan akarunk nagy eredményeket elérni, hanem elismerjük, hogyha „X” év óta nem csináltunk meg dolgokat, most elkezdjük, akkor az lassan fog majd eredményeket hozni. Az jó lenne, ha a magyar gazdaságpolitikát – mint minden normális, demokratikus ország gazdaságpolitikáját – a jegybank és a Pénzügyminisztérium határozná meg együttesen. Ha csak ez a két hivatal döntene a kérdésekről, akkor az összes többi ilyen-olyan hivatalban, amelyeknek egyetlen pozitívuma, hogy elősegítik a teljes foglalkoztatást, a miniszterek jelentős része munka nélkül lenne. Navracsics Tibornak viszont nagyjából negyven négyzetméternyi irodája van, talán két szobából áll. Én nem mondom, hogy minél nagyobb az állam, annál jobb, ilyen még nem hallott tőlem senki, de azért két irodából – még, ha nagyon nagy tudású kollégák dolgoznak is ott –, lehetetlen lépést tartani azzal, hogy mi történik. Biztos ez is oka annak, hogy Navracsics úr ezt meg amant megígéri Brüsszelben, és már délutánra kiderül, hogy nem is úgy van. De hát nincs neki apparátusa, nem tud a folyamatokban részt venni. Én úgy látom, hogy a többi apparátus is elég jelentős részben olyan, hogy vagy mesterségesen kitalált feladatokat végez, mint a gazdaságfejlesztési minisztériumokban, vagy egyre kevésbé gazdaságit, mint az egykori technológiai minisztériumban. Lehet, hogy az energetikai minisztériumnak nem is kellene önálló tárcának lennie.

Én azt hiszem, ha a jegybank és a Pénzügyminisztérium normális módon együtt alakítja a gazdaságpolitikát, akkor most mintha közelebb lennének egymáshoz, mint fél-, vagy egy éve voltak. Ugyanakkor jól látható, hogy Nagy Márton gazdaságfejlesztési miniszter, meg a többiek nem a levegőbe beszélnek, hanem azt mondják, amit elvárnak tőlük. Úgyhogy én továbbra is látom ezt a szakadást a magyar gazdaságpolitikai döntéshozatalban. Ez a szakadás pedig oda vezethet – ami az elmúlt két évben is megfigyelhető volt –, hogy mindig, amikor valami hasznos dolgot lépnek, akkor rá egy héttel, vagy tíz nappal valamilyen lakossági fórumon a miniszterelnök, vagy valaki más, komoly ember bejelenti, „ezt nem gondoltuk olyan nagyon komolyan, visszavesszük a felét”. Jön ez a húzd meg, ereszd meg, ami teljesen kiszámíthatatlanná teszi a gazdaságpolitikát. Szerintem ez az egyik fő oka annak, hogy 2024-ben, '25-ben nem lesz nagy fellendülés.

Miért?

Mert az állam sem tudja, hogy mit lehet, mit nem lehet megépíteni. Nem tudni például, hogy most akkor a Galvani híd lesz vagy nem lesz, ha lesz, akkor ki csinálja meg. Vagy mi lesz a MÁV-felújítással. Az ember azt hinné, hogy ebben állna a tervezés, a gazdaságpolitikai előkészítő munka. Ezt össze kéne hangolni a lehetőséggel, és én úgy veszem észre, hogy ez az összehangolás nem történik meg. Ha pedig ezt is mondják, meg azt is mondják, akkor az óvatosság a helyes álláspont a háztartásnak ugyanúgy, mint a beruházásnak. Azt látjuk ezekben a csúcscsúszámokban, hogy nem fektetnek be, elköltötték a pénzt, hogy az új hitelekre felszámított kamatszint nagyon magas, és kevésnek biztosít megtérülést. Ez nem egy fellendülés forgatókönyve.

(Folytatjuk)